

NIVÅ C1

Oljefondet

Hvordan Norge ble verdens rikeste sparegris

Per 30. juni 2026 var oljefondet verdt over 22 billioner kroner, og likevel får ingen nordmann en eneste krone utbetalt. Nora og Magnus følger pengene fra Ekofisk-funnet i 1969 via frykten for hollandsk syke og handlingsregelen fram til striden om Etikkrådet, og de lurer på hvorfor et helt folk har valgt å la sparegrisen stå urørt.

Nøkkelord

- nøktern
- forpliktet
- lønne seg
- en formue
- snikende
- skrumpe
- en avkastning
- øremerket
- pøse ut
- utelukke
- en begrunnelse
- fikle med
- et kompromiss
- en mistro
- en feilvurdering

I dette heftet

Nøkkelord	2
Hele manuset	4
Fikk du det med deg?	11
Hvilket ord passer ikke?	11
Ord som hører sammen	12
Din tur	13
Fasit	14

Slik bruker du det

1

Hør episoden på YouTube.

2

Les manuset og lær nøkkelordene.

3

Gjør oppgavene og sjekk fasiten.

Med hele manuset, nøkkelord, oppgaver og fasit

Hør episoden på YouTube-kanalen til Aprendos

Nøkkelord

Disse ordene er med i episoden.

Nøkkelord	Betydning	Eksempel
nøktern <i>adjektiv</i>	Som lever enkelt og fornuftig, uten å bruke mer enn nødvendig eller vise seg fram.	<i>Besteforeldrene mine hadde et nøkternt forhold til penger og kjøpte aldri noe de ikke trengte.</i>
forpliktet <i>adjektiv</i>	Når du må gjøre noe fordi du har lovet det, eller fordi en avtale eller en lov krever det.	<i>Som styreleder i borettslaget følte hun seg forpliktet til å svare på alle klagenes, også de sure.</i>
lønne seg <i>verb</i>	Å gi mer igjen enn det koster, enten i penger eller på en annen måte.	<i>Det lønner seg å bestille flybillettene tidlig hvis du skal reise i fellesferien.</i>
en formue <i>substantiv</i>	Svært mye penger eller verdier som en person, en familie eller et land eier.	<i>Reparasjonen av taket kostet oss en formue, så sommerferien ble i hagen.</i>
snikende <i>adjektiv</i>	Som kommer så sakte og stille at du ikke merker det før det har blitt et problem.	<i>Den snikende trettheten etter nyttår forsvant først da jeg begynte å gå tur i lunsjen.</i>
skrumpe <i>verb</i>	Å bli mindre og mindre, ofte over lang tid.	<i>Epler som ligger for lenge i fruktskåla, begynner å skrumpe.</i>
en avkastning <i>substantiv</i>	Det du tjener på penger du har investert, for eksempel i aksjer eller eiendom.	<i>Sparekontoen min ga så lav avkastning at jeg flyttet pengene til et indeksfond.</i>
øremerket <i>adjektiv</i>	Satt av til ett bestemt formål, slik at det ikke kan brukes til noe annet.	<i>Klassen har tjue tusen kroner som er øremerket til klasseturen til Berlin.</i>
pøse ut <i>uttrykk</i>	Å bruke eller dele ut svært mye av noe, ofte penger, uten å holde igjen.	<i>Kommunen pøste ut penger på et nytt kulturhus, mens skolene sto og forfalt.</i>
utelukke <i>verb</i>	Å holde noen eller noe utenfor, eller å si at noe ikke er mulig.	<i>Legen kunne ikke utelukke at smertene i kneet kom av en gammel skade.</i>
en begrunnelse <i>substantiv</i>	Grunnen eller forklaringen som blir gitt for en beslutning.	<i>Søknaden min om permisjon ble avslått uten noen skikkelig begrunnelse.</i>
fikle med <i>uttrykk</i>	Å rote eller tukle med noe, ofte uten å vite helt hva du gjør, slik at det kan gå galt.	<i>Ikke fikle med innstillingene på varmepumpa, for da blir det iskaldt i stua igjen.</i>
et kompromiss <i>substantiv</i>	En løsning der begge parter gir litt etter, slik at de kan bli enige.	<i>Vi ble enige om et kompromiss: Hytta på fjellet i vinterferien og sydenturen i sommerferien.</i>
en mistro <i>substantiv</i>	Når du ikke stoler helt på noen eller noe.	<i>Etter to svindelforsøk på telefon har jeg en sunn mistro til ukjente numre.</i>

Nøkkelord	Betydning	Eksempel
en feilvurdering <i>substantiv</i>	Når noen bedømmer en situasjon galt og derfor trekker feil konklusjon.	<i>Det var en grov feilvurdering å gå over fjellet i tåke uten kart.</i>

Hele manuset

Oljefondet: Hvordan Norge ble verdens rikeste sparegris

- NORA** Det er kvart over ni en tirsdag morgen, og jeg sitter med nettsiden til oljefondet åpen på mobilen, der det står et tall som ikke vil stå stille.
- MAGNUS** Telleren.
- NORA** Telleren. Jeg prøvde å lese det høyt for kollegaen min, men før jeg var ferdig, hadde det allerede hoppet.
- MAGNUS** Opp eller ned?
- NORA** Opp, og ingen i hele Norge hadde løftet en finger for å fortjene det.
- MAGNUS** Og så påstår vi at vi er et nøkternt folk som liker matpakke og brunost.
- NORA** Dette er Aprendos på norsk, nivå C1. Jeg heter Nora.
- MAGNUS** Og jeg er Magnus.
- NORA** Og før vi begynner på historien, Magnus, vil jeg at du gjetter. Hvis vi delte hele oljefondet likt på alle som bor i Norge, hvor mye ville hver av oss fått?
- MAGNUS** Hmm... jeg vet at det er mye, så jeg sier en million kroner.
- NORA** Rundt fire millioner.
- MAGNUS** Fire millioner? Per person?
- NORA** Per person, og det gjelder også babyen som ble født på Haukeland i natt...
- MAGNUS** ...før hun har fått et navn engang?
- NORA** Før hun har fått et navn.
- MAGNUS** Da vil jeg gjerne ha mine fire millioner overført før lunsj, takk.
- NORA** Du får ikke en eneste krone, og det er egentlig hele historien i dag, for vi er verdens rikeste sparegris, og ingen har lov til å knuse den.
- MAGNUS** Men hvor begynner man å fortelle en sånn historie?
- NORA** I Nordsjøen, sommeren nitten sekstini, på en borerigg som het Ocean Viking, og stemningen om bord var alt annet enn feststemning.
- MAGNUS** Fordi de ikke fant noe?
- NORA** Fordi ingen fant noe. På norsk sokkel hadde oljeselskapene boret trettito brønner uten å finne noe som var verdt å hente opp. Mange i bransjen hadde derfor begynt å tvile på om det i det hele tatt fantes olje under norsk havbunn.
- MAGNUS** Trettito tomme hull i havbunnen. Det må ha kostet...
- NORA** ...en formue, ja, og det amerikanske selskapet Phillips Petroleum hadde bare én brønn igjen som de var forpliktet til å bore.
- MAGNUS** La meg gjette. De ga opp, pakket sammen, og så kom noen andre og fant oljen rett ved siden av.
- NORA** Nesten motsatt, faktisk. Kontrakten med riggeieren var nemlig skrevet slik at det kostet dem omtrent det samme om de boret eller lot riggen ligge stille...
- MAGNUS** ...så da kunne de like gjerne bore.

- NORA** Akkurat. Og på rundt tre tusen meter under havbunnen begynte det å dukke opp tegn på olje i et lag som var over to hundre meter tykt.
- MAGNUS** Og så ringte de statsministeren og sprettet champagnen?
- NORA** Først måtte de teste og måle i flere uker, for et hint av olje er langt fra et felt som **lønner seg**. Og ifølge Wikipedia var det rundt lille julaften nitten sekstini at...
- MAGNUS** ...lille julaften? Det er jo nesten for perfekt, en julegave til et helt land.
- NORA** At funnet ble bekreftet overfor myndighetene, ja, og det blir faktisk ofte kalt Norges julegave. Men her må jeg være ærlig, for kildene er ikke helt enige om datoene. Store norske leksikon sier at de traff reservoaret allerede i oktober.
- MAGNUS** Og her har jeg en detalj som du kanskje ikke har. Folk flest fikk ikke vite hvor stort det var før sommeren etter, i juni nitten sytti.
- NORA** Det visste jeg faktisk ikke. Så hele Norge feiret jul uten å ane at de hadde vunnet i lotto?
- MAGNUS** Ja, og det feltet fikk navnet Ekofisk, og i juni nitten syttien begynte oljen å strømme, rett opp i tankskip, fordi det ennå ikke fantes noen rørledning.
- NORA** Og da tenker du kanskje at oljefondet kom med en gang?
- MAGNUS** Jeg antar at noen smarte folk i Finansdepartementet satte seg ned og laget en plan.
- NORA** Feil. Det skulle gå over tjue år før fondet ble vedtatt, og i mellomtida brukte politikerne oljepengene ganske direkte, på veier og sykehus rundt om i hele landet.
- MAGNUS** Og det var jo ikke så dumt, for Norge var ikke spesielt rikt før oljen.
- NORA** Nei, men det var farlig, og det var her de begynte å snakke om en sykdom.
- MAGNUS** Å, nå vet jeg hva du skal si, og den delen vil jeg gjerne fortelle selv. Kan jeg?
- NORA** Vær så god, herr statsviter.
- MAGNUS** Den heter hollandsk syke, og navnet kommer fra Nederland, der de fant et enormt gassfelt ved Groningen i nitten femtini.
- NORA** Og hva feilte det dem? Jeg har alltid trodd det hadde noe med tulipaner å gjøre.
- MAGNUS** Tulipanene hadde det helt fint, for problemet kom sakte og **snikende**, og det kom i fabrikkene. Når et land plutselig selger enormt mye gass, blir valutaen...
- NORA** ...sterkere, så mye skjønner til og med jeg.
- MAGNUS** Og da blir alt annet landet lager, dyrere for kundene i utlandet.
- NORA** Så et verksted i Hardanger som lager båtmotorer, taper plutselig kunder i Tyskland...
- MAGNUS** ...uten å ha gjort noe galt, ja. Samtidig trekker de godt betalte jobbene i gassen til seg folk fra resten av økonomien. Tidsskriftet The Economist ga fenomenet navnet sitt i nitten syttisju, og da hadde nederlenderne sett industrien sin **skrumpe** i årevis.
- NORA** Og den skrekken satt i norske politikere.
- MAGNUS** Den satt dypt, og særlig fordi vi hadde hele Vestlandet fullt av verft og fabrikker som kunne gå samme vei.
- NORA** Onkelen min jobbet på Statfjord på åttitallet. Han pleide å si at han tjente mer på to uker offshore enn faren hans hadde tjent på et helt år på verkstedet i Laksevåg.
- MAGNUS** Og det er jo akkurat den sykdommen i én setning.
- NORA** Ja, han kjøpte en Volvo med skinnseter og følte seg som en konge. Men dette bringer oss til nitten nitti, da Stortinget endelig vedtok loven om Statens petroleumsfond.

- MAGNUS** Og da begynte pengene å strømme inn.
- NORA** Gjett hvor mye som kom inn det første året.
- MAGNUS** Hundre milliarder?
- NORA** Ingenting. Ikke en eneste krone. Og det samme skjedde året etter, og året etter der igjen.
- MAGNUS** Du tuller.
- NORA** Staten brukte alt den tjente, så det ble aldri noe...
- MAGNUS** ...til overs i sparegrisen.
- NORA** Aldri. Den første innbetalingen kom først i mai nitten nittiseks, og den var på rundt to milliarder kroner.
- MAGNUS** Seks år med tom sparegris. Det er nesten rørende.
- NORA** Og to milliarder høres mye ut, men i dag svinger fondet mer enn det på én eneste vanlig dag på børsen.
- MAGNUS** Så hvem skulle passe på pengene?
- NORA** Norges Bank, og i nitten nittiåtte opprettet de en egen avdeling som heter NBIM, Norges Bank Investment Management. Samme år fikk fondet for første gang lov til å kjøpe aksjer i selskaper rundt om i verden.
- MAGNUS** Men bare i utlandet, ikke sant, og det er det faktisk mange nordmenn som ikke har fått med seg.
- NORA** Bare i utlandet, og det er der hollandsk syke kommer tilbake. Hvis vi hadde investert alt i Norge, ville vi pumpet oljepenger rett inn i vår egen økonomi...
- MAGNUS** ...og da får du akkurat den sterke kronen og de dyre lønningene som vi var så redde for.
- NORA** Så pengene sendes ut av landet med vilje, nesten som om vi gjemmer sjokoladen på den øverste hylla for å slippe å spise den.
- MAGNUS** Og hvor stor har den sjokoladen blitt nå?
- NORA** Per trettiende juni i år var fondet verdt tjueto tusen seks hundre og åttitre milliarder kroner.
- MAGNUS** Det er tjueto billioner. Når tallene blir så store, slutter hjernen min å fungere.
- NORA** Min også, og derfor gjorde jeg et lite regnestykke på bussen hjem fra jobb i går. Hvis du skulle telle hele fondet, én krone i sekundet, dag og natt, uten å sove...
- MAGNUS** ...så ville jeg vært ferdig til pensjonsalderen?
- NORA** Du ville brukt over sju hundre tusen år.
- MAGNUS** Nei, vent, det kan ikke stemme. Du har regnet feil.
- NORA** Jeg regnet på det tre ganger på bussen, fordi jeg ikke trodde på det selv. Det er lenger enn mennesker som oss har fantes på jorda, i hvert fall ifølge de fleste forskere.
- MAGNUS** Jeg sjekker det etterpå.
- NORA** Gjør det.
- MAGNUS** Men hva eier vi egentlig for alle de pengene?
- NORA** Litt av nesten alt. Ifølge NBIM eier fondet i snitt rundt halvannen prosent av alle børsnoterte selskaper i verden, og det er andeler i over sju tusen selskaper.
- MAGNUS** Halvannen prosent høres ikke så imponerende ut.

- NORA** Tenk på telefonen i lomma di. Vi eier en bitte liten flik av selskapet som laget den, og sannsynligvis også av firmaet som laget skoene dine.
- MAGNUS** Så jeg er medeier i mine egne sko.
- NORA** En veldig liten medeier. Og de største postene er amerikanske teknologiselskaper, som Nvidia og Apple.
- MAGNUS** Og eiendom, eier vi hus også?
- NORA** Nesten fjorten hundre eiendommer i store byer, blant annet en bit av Regent Street i London.
- MAGNUS** Så neste gang jeg handler i London...
- NORA** ...går du inn i en butikk der du eier kanskje en gulvflis, og du må fortsatt betale for gensenen.
- MAGNUS** Og i år har det gått bra, har jeg hørt?
- NORA** I første halvår ga fondet en **avkastning** på ni komma fire prosent, som er over sytten hundre milliarder kroner på et halvt år.
- MAGNUS** Så telleren bare stiger og stiger?
- NORA** Nei, for den måler alt i kroner. Da kronen ble sterkere i første halvår, ble fondet over fire hundre milliarder kroner mindre verdt, uten at noen hadde solgt en eneste aksje.
- MAGNUS** Så vi taper penger fordi vår egen valuta blir sterk, og det må være det mest norske problemet jeg har hørt om.
- NORA** Et luksusproblem, ja.
- MAGNUS** Men sytten hundre milliarder på seks måneder er likevel mer enn staten bruker av oljepenger på et helt år, er det ikke?
- NORA** Det er faktisk riktig, og det er der vi kommer til den viktigste regelen i hele historien, nemlig handlingsregelen.
- MAGNUS** Den kan jeg noe om, for den ble innført i to tusen og én av en ung statsminister som heter Jens Stoltenberg.
- NORA** Og han kommer tilbake i denne historien, så husk ham.
- MAGNUS** Regelen sier at staten i et normalt år bare skal bruke omtrent det fondet forventes å tjene, mens selve pengene blir liggende. Først var grensen fire prosent av fondet, men i to tusen og sytten ble den satt ned til tre.
- NORA** Så vi spiser renta og...
- MAGNUS** ...lar kapitalen ligge i fred, nettopp. Som en bonde som selger melken, men aldri slakter kua.
- NORA** Og hvor mye melk blir det i år?
- MAGNUS** I budsjettet for i år la regjeringen opp til å bruke rundt fem hundre og åtti milliarder oljekroner.
- NORA** Det er jo enormt mye penger. Hvorfor betaler jeg da nesten en tredjedel av lønna mi i skatt?
- MAGNUS** Der kom spørsmålet som alle utlendinger stiller meg før eller senere. Da jeg var utvekslingsstudent i USA, spurte vertsfaren min om jeg fikk en sjekk i posten hvert år, slik de gjør i Alaska.
- NORA** Gjør de det i Alaska?
- MAGNUS** De har sitt eget oljefond, og folk som bor der, får utbetalt en liten del hvert år. Han trodde at nordmenn var millionærer som fikk oljesjekker, og han ble nesten skuffet da jeg fortalte at vi betaler mer skatt enn ham.
- NORA** Og jeg forstår ham heilt, så hvorfor gjør vi ikke det samme? Fire millioner...

- MAGNUS** ...på hver, ja. Og nå er det plutselig du som vil knuse sparegrisen.
- NORA** Jeg spør bare om det som veldig mange tenker på når de åpner skattemeldingen sin. Svaret er vel at pengene skal vare for alltid, og at vi bare kan bruke så mye som fondet vokser, hvis vi ikke skal spise opp barnebarnas del.
- MAGNUS** Og så er det inflasjonen, som ingen liker å snakke om på fest. Hvis staten plutselig **pøser ut** mange hundre milliarder ekstra i en liten økonomi, blir det flere kroner som jakter på de samme husene og de samme håndverkerne.
- NORA** Så prisene stiger, og hollandsk syke banker på døra igjen.
- MAGNUS** Og dessuten blir det stadig flere eldre og færre som jobber. Det er grunnen til at fondet i to tusen og seks fikk navnet Statens pensjonsfond utland, selv om pengene ikke er **øremerket** pensjoner.
- NORA** Her er jeg faktisk litt uenig med deg, for det finnes jo økonomer som mener at vi sparer for mye. De vil heller bruke mer på skoler og veier nå, mens vi faktisk har pengene.
- MAGNUS** Det finnes det, og det finnes andre som mener at vi allerede bruker for mye. Uansett er det verdt å huske at oljepengene nå dekker en stor del av statsbudsjettet, så vi er allerede ganske avhengige.
- NORA** Du høres ut som en pressemelding fra Finansdepartementet.
- MAGNUS** Og du høres ut som en som vil kjøpe en Volvo med skinnseter.
- NORA** Touché. Men nå må vi snakke om det som gjør oljefondet helt spesielt, for denne pengebingen har også en samvittighet.
- MAGNUS** En samvittighet med kontor og ansatte.
- NORA** Etikkrådet, ja, som ble opprettet i to tusen og fire. De foreslår hvilke selskaper fondet ikke skal eie, for eksempel selskaper som lager atomvåpen eller bryter menneskerettighetene grovt.
- MAGNUS** Hvem ble kastet ut først?
- NORA** Blant de tidlige var Walmart, i to tusen og seks, på grunn av arbeidsforholdene.
- MAGNUS** Walmart? Den største supermarkedkjeden i verden ble kastet ut av en sparegris fra Norge?
- NORA** Og så ble de tatt inn igjen i to tusen og nitten. Senere forsvant sytten tobakkselskaper, og etter hvert også mange kullskaper.
- MAGNUS** Og så kom i fjor, da ble det bråk.
- NORA** I august i fjor **utelukket** fondet Caterpillar, som lager de store gule anleggsmaskinene. **Begrunnelsen** var en risiko for at maskinene deres ble brukt til å rive palestinske hjem.
- MAGNUS** Og samtidig flere israelske banker.
- NORA** Reaksjonen fra USA kom raskt, og en republikansk senator kalte beslutningen fornærmende. Det amerikanske utenriksdepartementet sa at de var svært bekymret.
- MAGNUS** Og nå må jeg få ta over igjen, for her kommer Stoltenberg tilbake.
- NORA** Jeg sa jo at du skulle huske ham.
- MAGNUS** Han er finansminister nå. I november i fjor gikk regjeringen og et flertall på Stortinget inn for å sette Etikkrådet på pause, mens hele det etiske regelverket skulle gjennomgå.
- NORA** Så den samme mannen som laget regelen som beskytter fondet mot politikerne...
- MAGNUS** ...satte samvittigheten til fondet på vent, ja. Mange reagerte på at det skjedde bare noen måneder etter kritikken fra USA, mens regjeringen mente at regelverket måtte bli tydeligere.

- NORA** Og hva mener du?
- MAGNUS** Jeg synes det er ubehagelig, for hele poenget med fondet var at politikerne ikke skulle fikle med det hver gang noen ble sinte.
- NORA** Jeg synes det er enda verre enn ubehagelig, for det ser ut som om samvittigheten vår har en prislapp. Et av medlemmene i Etikkrådet trakk seg kort tid etter, og i mars i år kom det kritikk fra FN-hold.
- MAGNUS** Samtidig må du innrømme at det er vanskelig å eie halvannen prosent av hele verden og ha rene hender.
- NORA** Det innrømmer eg ikkje.
- MAGNUS** Nora.
- NORA** Greit, jeg innrømmer det litt. Men da må vi i det minste være ærlige om hvilke kompromisser vi gjør.
- MAGNUS** Og da kommer vi til mannen som sitter øverst og må forklare alt dette til resten av verden.
- NORA** Nicolai Tangen, fra Kristiansand. Han ble sjef for oljefondet i to tusen og tjue, etter mange år i London, der han hadde bygget opp et av Europas mest vellykkede hedgefond.
- MAGNUS** Og ansettelsen hans var ikke akkurat stille.
- NORA** Overhodet ikke. Journalister gravde fram at han året før hadde holdt et seminar for kunder og venner med privatfly, og med Sting og Jamie Oliver som underholdning...
- MAGNUS** ...Sting? Han som synger om å stå i regnet?
- NORA** Den Sting. Det ble stor debatt, og han måtte gi fra seg eierskapet i hedgefondet sitt før han kunne begynne.
- MAGNUS** Og i august i år sa han noe som fikk meg til å sette kaffen i halsen.
- NORA** At fondet kan...
- MAGNUS** ...forsvinne, ja, det sto i flere overskrifter, og han sa at formuer alltid går tapt til slutt. Ifølge flere aviser advarte han mot en boble rundt kunstig intelligens, fordi så mye av fondet er satset på noen få amerikanske teknologiselskaper.
- NORA** Tenk på telleren i det tilfellet. En dag der børsene faller én prosent, kan den synke med over hundre og femti milliarder kroner.
- MAGNUS** Før lunsj.
- NORA** Før lunsj, og vi kan ingenting gjøre med det, bortsett fra å la være å se på telleren.
- MAGNUS** Og nettopp derfor er regelen så viktig. Når fondet faller, må vi ikke selge i panikk, og når det stiger, må vi ikke feire med å bruke alt.
- NORA** Det rareste av alt, synes jeg, er et folk som vant i lotto og bestemte seg for å fortsette å gå på jobben med loddet liggende i skuffen.
- MAGNUS** Jeg tror det sier noe om hvordan vi er, med dugnad og matpakke og en viss mistro til folk som viser fram rikdommen sin.
- NORA** Eller så sier det noe om at vi er livredde for å bli som onkelen min med Volvoen.
- MAGNUS** Kanskje begge deler, og det er jo litt fint. Forresten sjekket jeg regnestykket ditt mens du snakket om Tangen, og sju hundre tusen år stemmer.
- NORA** Takk. Men før vi runder av, har jeg holdt tilbake en liten godbit, og det er min favoritt.
- MAGNUS** Nå blir jeg nervøs.

- NORA** Vet du hva Norges geologiske undersøkelse skrev til regjeringen i nitten femtiåtte, elleve år før Ekofisk?
- MAGNUS** At vi burde begynne å lete...
- NORA** ...at man kunne se bort fra muligheten for at det finnes olje på kontinentalsokkelen langs norskekysten.
- MAGNUS** Nei! Ekspertene skrev det rett ut?
- NORA** Rett ut. Hele den rikeste sparegrisen i verden står på en **feilvurdering** fra et offentlig kontor.
- MAGNUS** Det er det mest trøstende jeg har hørt i hele år, for da er det håp for oss andre som tar feil.
- NORA** Så, kjære lyttere: Hvis dere fikk bestemme, ville dere knust sparegrisen, eller latt den stå? Vi er spent på svarene i kommentarfeltet.
- MAGNUS** Tallene og alle de lange ordene finner dere igjen i PDF-en under videoen, som ikke koster en krone.
- NORA** Og er dere nysgjerrige på hvordan dette landet ellers fungerer, så abonner, for vi har mer på lager.
- MAGNUS** Og Nora, mine fire millioner?
- NORA** Ligger trygt i utlandet, Magnus. Og der blir de liggende. Ha det!

Fikk du det med deg?

Velg riktig svar.

1. Hvorfor boret Phillips Petroleum den siste brønnen i 1969, etter trettito tomme brønner på norsk sokkel?

- ☐ Geologene i Norges geologiske undersøkelse hadde lovet dem at det lå olje der.
- ☐ Det kostet dem omtrent det samme å bore som å la riggen ligge stille.
- ☐ Staten hadde lovet å betale hele regningen for brønnen hvis de ikke fant noe der.

2. Hva er kjernen i det som kalles hollandsk syke?

- ☐ Arbeidere i gassindustrien blir syke av det harde arbeidet offshore.
- ☐ Staten bruker så mye på gassen at det ikke blir penger igjen til skoler og sykehus.
- ☐ Gassen gjør valutaen sterk, og da taper annen industri kunder i utlandet.

3. Hva skjedde i årene rett etter at Stortinget vedtok loven om Statens petroleumsfond i 1990?

- ☐ Fondet sto tomt, og den første innbetalingen kom først i 1996.
- ☐ Fondet fikk hundre milliarder kroner det første året og begynte straks å kjøpe aksjer i Norge.
- ☐ Norges Bank opprettet NBIM, som fikk ansvaret for å dele ut oljepenger til kommunene.

4. Hva sier handlingsregelen, slik Magnus forklarer den?

- ☐ Staten skal bruke fire prosent av fondet hvert år, uansett hvordan det går på børsen.
- ☐ Hver innbygger skal få en liten del av fondet utbetalt hvert år, slik de gjør i Alaska.
- ☐ Staten skal normalt bare bruke omtrent det fondet forventes å tjene.

5. Hva er Noras favorittdetalj helt til slutt i episoden?

- ☐ At Nicolai Tangen hadde Sting og Jamie Oliver som underholdning på et seminar i 2019.
- ☐ At geologene i 1958 mente man kunne se bort fra olje på sokkelen.
- ☐ At fondet eier en bit av Regent Street i London, og at Magnus kanskje eier en gulvflis der.

Oppgave 1. Hvilket ord passer ikke?

Ett ord i hver gruppe passer ikke. Finn ordet, og tenk på hvorfor.

1.

- ☐ utestenge ☐ utelukke ☐ ta inn igjen ☐ kaste ut

Hvorfor passer det ikke?

2.

- ☐ ødsel ☐ nøktern ☐ sparsommelig ☐ edruelig

Hvorfor passer det ikke?

3.

- ☐ gradvis ☐ snikende ☐ brå ☐ umerkelig

Hvorfor passer det ikke?

4.

- ☐ krympe ☐ blomstre ☐ skrumpe ☐ svinne hen

Hvorfor passer det ikke?

Oppgave 2. Ord som hører sammen

Finn ordet fra ordlisten som passer best sammen med hvert uttrykk. To ord passer ikke noe sted.

1. å koste en _____

2. en årlig _____

3. å inngå et _____

4. en dyp _____

5. en grov _____

6. en saklig _____

- a) avkastning
- b) begrunnelse
- c) feilvurdering
- d) formue
- e) kompromiss
- f) mistro
- g) nøktern
- h) øremerket

Velg ett par og skriv en setning om din egen økonomi eller om noe du har opplevd.

Oppgave 3. Din tur

Hvis du fikk bestemme: Ville du knust sparegrisen og delt ut pengene, eller latt den stå? Skriv fire eller fem setninger. Bruk minst tre ord fra ordlisten.

Fasit

Sjekk svarene dine når du er ferdig med oppgavene.

Fikk du det med deg?

1. Det kostet dem omtrent det samme å bore som å la riggen ligge stille.
2. Gassen gjør valutaen sterk, og da taper annen industri kunder i utlandet.
3. Fondet sto tomt, og den første innbetalingen kom først i 1996.
4. Staten skal normalt bare bruke omtrent det fondet forventes å tjene.
5. At geologene i 1958 mente man kunne se bort fra olje på sokkelen.

Oppgave 1. Hvilket ord passer ikke?

1. **ta inn igjen** De andre handler om å holde noen utenfor. Walmart ble utelukket fra fondet i 2006 på grunn av arbeidsforholdene, og i 2019 ble selskapet tatt inn igjen.
2. **ødsel** De andre beskriver en som holder igjen og ikke bruker mer enn nødvendig. Den som er ødsel, sløser med pengene, litt som onkelen til Nora da han kjøpte en Volvo med skinnseter.
3. **brå** De andre beskriver noe som skjer så sakte at du nesten ikke legger merke til det. Ifølge Magnus kom hollandsk syke akkurat slik, sakte og snikende, og den kom i fabrikkene.
4. **blomstre** De andre betyr å bli mindre. Da The Economist ga fenomenet navn i 1977, hadde nederlenderne sett industrien sin skrumpe i årevis. Den blomstret altså ikke.

Oppgave 2. Ord som hører sammen

1. å koste en formue
2. en årlig avkastning
3. å inngå et kompromiss
4. en dyp mistro
5. en grov feilvurdering
6. en saklig begrunnelse

Det var en grov feilvurdering å kjøpe en brukt bil uten å få den sjekket, for reparasjonene kostet meg en formue.

Oppgave 3. Eksempelsvar

Jeg ville latt sparegrisen stå, selv om fire millioner kroner på hver høres fristende ut. Handlingsregelen er en nøktern løsning, og den har lønnet seg for Norge siden 2001. Hvis staten pøser ut hundrevis av milliarder ekstra, blir det flere kroner som jakter på de samme husene. Likevel synes jeg at en litt større del av avkastningen kunne gått til skoler og eldreomsorg. Det ville vært et kompromiss som både vi og barnebarna kunne leve med.